

Bartomeu Mestre i Sureda
Balutxo

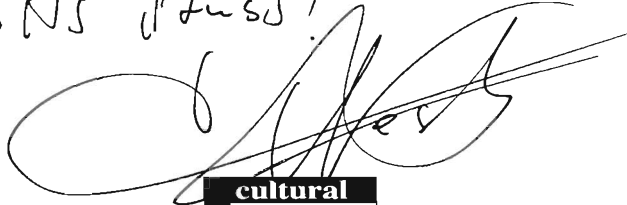
PREGÓ DE SETMANA SANTA

Felanitx, 2005

A la conjunció de Sant Agustí,
amb un immens agraïment per
haver-me permès poder al
meu estimat poble de
Felanitx i compartir
aquesta CRIDA A LA VIDA!

PÀRQUA-2005

Moltíssims!

ajuntament
de felanitx

Bartomeu Mestre i Sureda

pronuncià aquest Pregó

de Setmana Santa,

en el Convent de Sant Agustí

de Felanitx,

el divendres de Passió,

dia 18 de març de 2005

UNA CRIDA A LA VIDA

Reconeguts confreres de Sant Agustí, estimades felanitxeres, benvolguts felanitxers d'aquí, de la diàspora o d'onsevulla, un militant actiu del laïcisme gosa parlar-vos des d'aquesta trona del Convent per fer-vos la crida de cada any: s'acosta la Setmana Santa! És temps d'emoció! És temps de reflexió sobre el sentit de la mort, però també és temps per enaltir el valor de la vida!

La Setmana Santa felanitxera no requereix pregó, perquè és un esdeveniment prou conegut del patrimoni etnològic del nostre poble i constitueix un referent identitari. Tot i així, ja que la ignorància és atrevida, m'he endinsat en el meu *amarcord* d'infantesa, perquè aquests dies m'evoquen sensacions que brollen com un salt d'aigua cristal·lina. He voltat el cap de cantó de la memòria i he vist un infant caminant cap a Sant Alfons, amb les mans i les orelles farcides de sedes. I que en feia, de fred, aleshores, encara que ja fos primavera! El canvi climàtic, derivat del mal ús dels recursos naturals per l'estultícia de l'home, es va inaugurar fa dècades. He vist aquell al·lot exhalant níguls de fum, mentre la pedra de la Mola regalimava sobre els carrers humits. He vist el mateix nin a punt de rompre la Quaresma davant les panades just sortides del forn. I l'he vist davallant pel carrer de la Mar cap al carrer Major, amb el cor bategant a les totes, per veure les processons amb totes les pors: la del renou de cadenes dels encapiro-nats que feien penitència escorxant-se els turmells,

la d'aquells ulls amagats rere les caparutxes o la d'aquelles veuàrries quan, en la silenciosa nit, esclataven el *Conturbata sunt ossa mea*. He vist també l'infant sense entendre aquella estesa de capellans ajaguts entre un cant d'*Oremus* fins al *Levate*. I l'he vist amb la por de ser amonestat per haver aixecat la veu, per jugar, per cantar o, fins i tot, per haver compartit un somriure. Aquells dies no tocava! Pràcticament, aquells dies, no tocava res. Aquells dies no es podia riure i, gairebé, no es podia viure! Eren dies de fred, d'austeritat, d'abstinència, de passar equinoccis, de molta de por, de pena, d'olor de cera i de serradís...

Després de la primera repassada simplista, la de les sensacions, m'he vist convidat a esbrinar la més fonda, la dels sentiments. Convindrem que la Setmana Santa constitueix una gran exaltació del dolor. El conjunt de la Quaresma, amb l'epíleg de la Setmana de Passió i, amb més èmfasi, la Setmana Santa, té un significat cultural que, en el cas dels creients, s'amplia en el fet que marca el centre de la fe cristiana: la resurrecció, és a dir, la vida eterna! Aquesta és una de les cruïlles que obren interrogants conceptuals al llarg de la història de l'Església. Com així, si el sentit del cristianisme s'empara en la vida i en l'amor, es magnifiquen tant el dolor i la mort? Lluny de reflexions ortodoxes o luteranes a deshora, apel·laré a la tradició popular i a la història per exposar aquesta crida a favor dels valors humans: la pau, l'amor, la germanor, però també la joia de viure! No hem de voler resignar-nos i acceptar fatalment que aquest món és una vall de llàgrimes! Estam obligats a fer un bon ús de la vida, perquè seria ben poc cívic fer una tudadissa de la nostra existència!

Si aclucau els ulls i ens agafam la mà, en una teringa de tot el carrer, prendrem els atapins, camina caminaràs, per la camada de la cultura popular, i

anirem a espipellar un poc la història. Amb la bona guia de Mr. Google, Pere Xamena, Joan Amades, Jaume d'Albocàsser i de Maria Sureda, la millor font oral de la meva vida, desenteranyinarem el sentit d'aquests dies que obren pas a l'Al·leluia de Pasqua.

El dimecres de Cendra ençata la Quaresma... i el temps de passar-les magres! La cendra representa el sentit de l'origen i el destí: venim de la pols, a la pols anam. Comencen els dejunis, les abstinències, les privacions. S'ha acabat el temps de festejar. En les properes set setmanes no hi haurà casaments, excepte (i la dita ho deixa més clar que mai) els dels qui han fet Pasqua abans del Ram o, també, les noces dels vidus i de les vídues a qui es lliurava permís per casar-se durant la Quaresma per evitar l'escandalosa nit que els esperava, si ho feien en una altra època de l'any, amb la burla cruel de "les cornades". Si no hi havia perill, tampoc no es batejaven els infants que naixien en aquest període, els quals havien d'esperar "l'aigua de la font nova" de Pasqua. Potser per compensar, la superstició atribuïa a les dones gràvides el poder de curar nafres. En aquests dies, no es podia jugar a cartes (ja se sap que les mou el dimoni), no es podia menjar carn, no es podia ballar...

*Arengades, bacallà,
olives i carabassa,
bledes, arrop i melassa,
'metlles, tàperes i pa,
comes-rotges i safrà,
alls, cebes de tota raça,
peix d'escata si n'hi ha,
agllans, figues seques, panses...
Vet aquí totes ses danses
que ara mos toca ballar!*

Un personatge clau d'aquest període eren els quaresmers. Aquells predicadors, sovint de fora poble, coneixien l'infern com si fos ca seva. Sabien de tortures i desastres com ningú. I posaven més èmfasi en l'apocalíptica fi del món que en la vida de Jesús. Amb la seva oratòria calaven foc en el cor dels feligresos amb instàncies a la mortificació i a la penitència. Davant d'aital publicitat, ningú no deixava de complir el deure de la confessió i d'obtenir-ne "el paper com mentre".

La duresa de les privacions era enfilada amb un calendari ben particular: "sa jaia corema" o, com deien per aquí, "sa jaia serrada". Una dona amb set cames a qui, cada setmana, n'hi tallaven una. El primer diumenge de Quaresma es deia "dels enamorats", el segon "dels perdons", el tercer es comprava la butlla (un privilegi que minvava els efectes de l'abstinència), el quart era "el diumenge del pa"... Gairebé cada dia tenia nom propi. Tal dia com avui, dins la Setmana de Passió, era el divendres dels Dolors i es commemorava la resurrecció de Llätzer.

Arribats a la Setmana de Passió, com a persona encuriosida pel fet teatral, permeteu-me un ténol en el replà de les representacions. No debades, les diverses escenificacions de la Passió, tant en teatre com en cinema, la fan l'obra amb més espectadors de tota la història de la humanitat. Això no obstant, no sempre ha rebut la mateixa valoració. La litúrgia, i molt concretament la Pasqual, ha canviat molt i moltes de vegades, segons el vent de la història.

Ja en època de Carlemany, a les abadies de l'entorn del Canigó el dia de Pasqua es cantaven els trops, breus versets interposats entre els textos canònics, per facilitar la memorització de la melodia, especialment en els cants melismàtics de l'Al·leluia.

Recordem que el segle VIII va ser el dels iconoclastes, contraris al culte a les imatges, que imposaren, al Concili de Constantinoble, la seva concepció d'Església desautoritzada, pocs anys després, al Concili de Nicea.

Les primeres notes escèniques documentades del drama *Visitado sepulchri* foren recollides pel bisbe de Winchester l'any 970 i narren com Magdalena, Salomé i Jacobé van al sepulcre i un àngel aixeca la pedra i mostra que només hi ha el llenç: Crist ha ressuscitat! Aquesta cerimònia agafa força i al segle XI es construeixen altres peces com la *Noli me tange-re* (amb l'encontre amb Maria Magdalena) o el *Plac-tus Mariae*, el plany, davall la creu, de la Mare de Déu, les Maries i Sant Joan. Mallorca és pionera en aquestes representacions: en el segle XIV, el dimarts de Pasqua s'escenificava una consuetud íntegrament en català. L'acte es feia a la Seu de Palma, amb un capellà disfressat de Magdalena. En acabar, es feia una processó i el cor entonava l'Al·leluia.

L'Església, inicialment, havia condemnat el teatre, però amb el temps incorpora representacions que deriven cap a obres que avui ens escandalitzen. Una d'aquestes, mostra Maria Magdalena comprant ungüents per curar les nafres a Jesús. L'apotecari cedeix el producte a baix preu, atesa la pobresa de la compradora i, aleshores, apareix la dona del venedor i l'insulta, el qualifica d'impotent i diu que partirà amb un criat jove que li dona satisfacció. Aquest fragment i d'altres passatges similars extrets de textos profans es representaven a la Catedral de Vic en el segle XI. Cinc-cents anys després, en el XVI, el diumenge de Glòria es feia una representació, el *Risus Paschalis*, on el predicador feia un sermó amantit de relats obscens expressats en llenguatge i gestos barroers. Per combatre aquests escàndols, aquell

mateix segle el Concili de Trento imposa el llatí i rebutja la majoria d'escenificacions a l'interior dels temples. Aquest fet tenia precedents. El 1375 a València una crida prohibí la representació de la mort de Crist als fossars de darrere les esglésies. La prohibició es repetí el 1390, però finalment les autoritats eclesiàstiques valencianes, en veure l'èxit popular, claudicaren. En canvi, el 1453, el capítol de Lleida decidí ("ad avitanda scandala") traslladar una representació de l'església al claustre. Així, aviat la Passió passà als teatres.

Deixem les representacions i tornem on ens havíem aturat per acabar de descriure la Setmana de Passió. Tal dia com demà era l'únic dissabte de l'any que no es feia dissabte. S'aturaven els rellotges perquè no tocassin hores. Les cases que tenien piano el tapaven. A moltes de cases despenjaven els miralls i tapaven els sants amb vels. El mateix vespre del dissabte del Ram, es cremaven les palmes i els brots d'olivera de l'any abans. Els goigs del Rosselló, les caramelles o, aquí, les captes dels salers es feien el dissabte del Ram. Però per evitar la bulla que s'organitzava, els bisbes varen determinar que s'endarrerissin fins al dia de Pasqua. Així i tot, la cançó encara delata el fet:

*Si deis que captam ses figures,
som es dissabte del Ram;
si mos voleu fer contents,
dau-mos-ne un paner gran!*

A l'arrossegall de la Quaresma, a punt d'encestar la Setmana Santa i cloure la de Passió, la memòria deixondida del nostre poble s'activa com cap altre dia de l'any. El diumenge del Ram, la gent es mudava i anava a beneir les palmes obrades de les monges o les branques d'olivera de Binifarda. L'horabaixa es

feia el *Via Crucis*, la processó “dels dotze sermons”. Aquest dia, el de la Timba o de l'Enterrossall, Felanitx sempre estarà trist. Bartomeu Mestre Barceló, un precursor de l'enyorat Nadal Batle, fill il·lustre de la Vila com ell i, com ell, rector de la Universitat, va deixar escrita una *Memoria històrica de la catàstrofe succedida en la Ciudad de Felanitx en la tarde del 31 de marzo de 1844*. Posant una comparança odiosa, podem fer-nos una idea de l'impacte que representaren les 414 víctimes felanitxeres: més del doble de les dels atemptats de Madrid d'ara fa un any.

Passat el Ram, entram directament dins la Setmana Santa. El dilluns era dia de fer net arreu i algunes cases aprofitaven per emblanquinar. També era el dia que es preparava el brossat per fer rubiols. Des d'aquest dia, els passos estaven exposats a les entrades de les esglésies i el dimecres ja es visitaven els monuments, més coneguts aquí com “les cases santes”, símbols del sepulcre. Cada família hi solia dur un ciri i tot el monument era cobert de domassos i plantes, amb violers, francesilles i brulls, col·locats de manera escalonada. El morat, símbol del dolor i de la Quaresma, era el color dominant. Al centre, hi havia una urna on es dipositava l'eucaristia.

Les cerimònies del Dijous Sant — dia de l'amor fratern, del seminari, de l'eucaristia i del sacerdoci — se celebraven al matí, però fa molts d'anys que es varen mudar a l'horabaixa. Eren dies de silenci. Les campanes emmudien i eren substituïdes per matraques. A l'ofici, lavatori dels peus. I al vespre, processons.

Les processons, encara ara, són una demostració de penitència. La bandera dels pecats arrossega per terra i, simbòlicament, agrana els pecats del món. Unes altres banderes, les vexil·les, mostren els princi-

pals impropèris, els estris de turment de Jesucrist, alguns dels quals també són passejats pels penitents: la bossa de Judes, l'espasa de Simó Pere, les 30 monedes, el gerro de la palangana, la columna, la corona d'espines, una canya verda, la Verònica, el títol de la creu, els claus, dues estenalles, tres daus, un vas amb vinagre, una esponja, la llança, l'escala de la creu, el sudari, la lluna i el sol... Els passos destaquen imatges de gran patetisme: la Sang, el Dolor, la Soledat, l'Agonia, la Pietat, l'Ecce Homo, l'Enterrament...

La polissonada dels mallorquins, però, havia de trobar qualche contrapunt per posar un poc en solfa tant de patiment. Així, els enamorats aprofitaven per lliurar, dissimuladament, rudes de confits a l'estimada...o qualche cabeça d'allis a la que els havia donat carabassa!

*Ja som sa Setmana Santa,
que són de prop es confits!
Desgraciada sa berganta
que el divendres no n'ha vists!*

L'ofici de tenebres del Divendres Sant, el Parasceve dels cristians, acabava amb un gran renouar que representava la tempesta que seguí la mort de Jesucrist quan el sol s'enfosquí. L'estrepitosa acció, anomenada fer el fas, abans havia estat coneguda, de manera gens cristiana, com "matar jueus". Just abans de la processó, es feia el Davallament amb imatges de Crist amb els braços articulats. El primer documentat és de l'any 1480 a la Seu de Palma i se sap que va ser prohibit l'any 1691 i substituït per un text en llatí. A l'Alguer, la ciutat catalana de Sardenya, fa quasi sis-cents anys que fan la processó del "Descravament". A la Vila, fins al 1759, el Davallament es feia amb música que pagava la capella del Sant Crist.

Però els canvis no només eren estrictament litúrgics. Molts derivaven d'imposicions polítiques o de subordinacions eclesiàstiques. N'hem patit a rompre i encara en patim, sempre seguit. No fa quaranta anys encara ens feien resar "por la Iglesia perseguida de Rusia, por el caudillo y su ejército". Per limitar-nos a Felanitx, l'any 1841 es va concedir permís per fer el sermó de Sant Agustí, condicionat a deixar clar el suport al sistema de llibertats. Durant la dictadura de Primo de Rivera, es va desterrar el sacerdot i poeta felanitxer Bartomeu Barceló Tortella per haver fet un sermó de Setmana Santa, on comparava els set dolors de la Mare de Déu als dels Països Catalans. Però el cas més clar de politització és el del bisbe Díaz de la Guerra, més agent de la tasca uniformitzadora dels Borbons que pastor de Mallorca.

Per situar-nos en el moment històric, hem de recordar que Carles III volia anorrear la nostra identitat i bé sabem que la llengua i la història són els botins més preuats per sotmetre un poble. Per això, va decidir atacar els símbols distintius: la bandera, l'himne i l'idioma. Així, l'any 1770 Carles III va inventar una bandera espanyola (copiant-la de la nostra, però amb la idea de substituir-la), va imposar, com a himne, la marxa militar dels granaders per acompanyar la família reial i el Santíssim i va ordenar la imposició del castellà imitant els Decrets de Nova Planta de son pare: el genocida Felip V. Però com que el poder del rei no tenia prou empriu, el gener de 1776 Carles III va fer nomenar bisbe de Mallorca l'andalús Juan Díaz de la Guerra. N'hi hauria prou de dir que presumia d'haver besat la mà del Borbó! El nou bisbe va ser una calabruixada contra la nostra cultura. A la visita que va fer a la Vila, l'any 1776, va mostrar el llautó quan ordenà que s'explicàs la doctrina en castellà "para que así se logren

los piadosos fines de Su Majestad". Ja podem veure quin déu servia! Enemic a ultrança de Ramon Llull, símbol de la nostra catalanitat, també manà retirar la talla del Beat de la Parròquia. Però el nostre poble, que és viu i savi, va desobeir. Davant la revolta que es va produir a Felanitx i, sobretot, a Andratx (on el bisbe decretà excomunió major contra el batle i alguns regidors) els canonges aconseguiren que Díaz de la Guerra fos rellevat. Conten les cròniques que son pare el va venir a recollir i, en veure l'endemesa que havia generat, va exclamar: "Hijo tu ya eras malo cuando muchacho". El fill, gens afligit, replicà: "yo he cuidado para que, sin perjuicio de la salud de las almas, se logren las intenciones del rey".

Deixem aquest capítol negre de la nostra història, encara obert, i continuem amb el calendari després d'haver deixat enrere el Davallament. En sentir tocar Glòria, abans el dissabte i avui el diumenge de Pasqua, la Quaresma havia acabat! Els infants, tan bon punt clarejava i enmig d'una gran bulla, crema-ven "la jaia serrada" mentre les campanes repicaven.

*Sa Corema ja és passada,
Mare de Déu que no torn,
que tenc s'esquena escorxada
d'anar a dormir de jorn!*

La processó de l'Encontrada, descrita documentalment a la Seu de Palma fa quasi cinc-cents anys, es feia la nit del dissabte i també era coneguda com la de "les tres reverències" o la "dels enamorats", perquè ja es podia tornar a festejar i, a més, hi havia el costum que la gent es besava. Quan el dia de Glòria va passar al diumenge, la processó de l'Encontrada va ser ben matinera. Solia ser curta i precedia la missa d'Al·leluia. Aquest dia, el músic gaudia del privilegi anomenat "llibertat d'orgue", segons el qual podia

tocar música laica, per profana que fos, per celebrar la resurrecció. Una altra llicència de l'organista aquest dia era que es provava amb el predicador, en un joc d'enginy, per fer el sermó més curt de l'any. En alguns pobles, es coneix com "el sermó de l'enganall" perquè l'organista intentava capturar el sermoner i viceversa. Talment com els combats de glosadors.

*Avui es sermó és molt breu,
perquè és dia d'alegria.
Donem Pascos a Maria.
Tocau l'orgue, Santandreu.*

Juntament amb la Passió i el Davallament, la processó de l'Encontrada és comuna del nostre àmbit cultural. A Vilafranca del Conflent i a Perpinyà, l'antiga capital del Regne de Mallorca, el dia de Pasqua es treia el vel de la Marededéu amb el cant del *Resurrexit* mentre les campanes tocaven l'Al·leluia. Moltes de Marededéus tenien moviment, acotaven la testa i, mitjançant una corda que anava a parar davall el tabernacle, s'agenollaven, cosa que provocava una gran impressió als infants. A la Fundació Cosme Bauçà, hi ha una consuetud de 1759, on es descriu com era la processó felanitxera. En el Convent es cantava un *Te Deum* i partien amb el pas del Crist ressuscitat. En arribar a la Parròquia, es trobava amb la imatge de la Marededéu i, en el moment de l'encontre, es cantava el *Regina caeli*.

*Regina caeli, laetare, Alleluia.
Quia quem meruisti portare, Alleluia.
Resurrexit sicut dixit, Alleluia.
Ora pro nobis Deum, Alleluia!*

La processó precedia la missa i, acabada aquesta, es beneïen les aigües. La gent en treia una ribella al carrer perquè fos beneïda. Després de la benedicció de les fonts, es regaven els carrers amb l'anomenada

“aigua de font nova” i la gent en feia present a parents i amics. També s’encenia el “foc nou”, amb la primera llàntia encesa. Era costum proveir les cases que servaven dol. La solidaritat felanitxera feia que justament l’any que una família duia dol era quan menjaven més panades, crespells, bunyols, rubiols de brossat i de confitura, doblegats amb cabell d’àngel o crema i orellanes amb mel!

*Abelletes sortiu del niu
perquè el Bon Jesús és viu.
Formiguetes sortiu del cau
que a Nostre Senyor li plau.
Cuques sortiu del forat
que Crist ha ressuscitat.*

El dia de Pasqua, a les cases de fora vila, es pagava la terça, la tercera part de l’import estipulat dels lloguers. Un parell de dies abans, els senyors ja havien rebut un menet obrat per fer les panades i la freixura. També aquell dia sortia el Salpàs i els cape llans feien la “capta del quaresmer”: sobrassades, panades i dolces. Cada casa rebia una espelma per fer servir en cas de qualque agonia o durant les tempestes. En passar el Salpàs, damunt una caixa o el canterano, la gent tenia a la vista, al costat d’un plat amb sal, els certificats de la confessió. El salpasser donava monedes de cera vermella de les cases santes:

*Pica sal
de la canal
de la canyella.
Dau-mos pa i escudella.
Llum, llum, llum,
noltros tenim sa costum
d’anar a beneir
tant fadrines com casades:
dones, enceneu es llum!*

Darrere el Salpàs, desfilaven els salers amb flauta, tamboret, xeremies i violí, cantaven el “Deixem lo dol” i feien una altra capta:

*Que Déu salvi aquesta casa
amb sa gent i els seus cabals,
de foc, de pedra, d'espasa,
de mort prompta i tots els mals!*

*Madona d'aquestes cases
Déu faci que estigueu bons;
si enguany no he fetes panades
donau-mos un paner d'ous!*

El dilluns de Pasqua, talment com el dia de sant Esteve per Nadal, té una importància cabdal en l'àmbit de la nostra cultura perquè ratifica la igualtat entre l'home i la dona. El règim de separació de béns determina la independència de cada un dels cònjuges en una estructura de tipus matriarcal, tant socialment com econòmicament. En alguns aspectes, la dona té més deferències que l'home. Per exemple, a l'hora de decidir l'església on s'han de casar, regeix el privilegi a favor de la parròquia de la núvia. Les dones catalanes tenen dret a escollir tomba i, fins i tot, a separar-se de l'home després de mortes! Si el dia de Pasqua les famílies joves anaven a dinar a ca els pares de l'home, l'endemà, la segona festa — també coneguda com la mitjana —, anaven a ca la dona.

El dimarts, aleshores la tercera festa, pujaven a Sant Salvador en processó. Al davant, un estol d'infants acompanyava el Cristet, una creu enramada de la qual en va ser portador el meu padrí Balutxo, ara fa més de cent anys. El diumenge següent, el de l'Àngel, la gent tornava a pujar a Sant Salvador a menjar la darrera panada. La setmana següent era anomenada la de les Lletanies i obria pas al dijous de l'Ascensió. Però això són altres calendes!

En aquest punt, crec imprescindible fer esment al concili convocat per Joan XXIII, el Papa bo, per posar el rellotge de l'Església a hora. El Vaticà II va preconitzar una religiositat més íntima amb un culte més limitat a les imatges. Va desenramellar la litúrgia i va substituir el llatí per la llengua dels pobles. Així, va fer entenedora la cerimònia i va eliminar-ne les fórmules de repetició mimètica. Per dir-ho de manera simplista, el Vaticà II va fer la religió més planera i més propera. Una religió menys fetitxista i més popular.

Encara que Pau VI continuà el Concili, sembla com si la mort de Joan XXIII hagués impedit assolir i, fins i tot, tractar algun dels objectius anunciats inicialment, com el sacerdocí femení. És mala d'entendre avui, per qui defensa la igualtat entre les persones, l'actitud de l'Església, la qual no tan sols discrimina la dona i li nega drets reconeguts a la majoria de branques del cristianisme, sinó que no ha superat la visió de la dona com a hereva d'Eva, símbol de la temptació i del pecat. Aquesta visió restrictiva contradiu la vida pública de Jesús, un home, ben allunyat de la misogínia, que, com escriu sant Joan, estimava Marta i Maria, les germanes de Llätzer, i Maria Magdalena, companya lleial fins al darrer alè. L'Església hauria de ser més coherent amb Jesús, un feminista *avant la lettre* que defensà la dona adúltera dels hipòcrites.

És evident que de Trento al Vaticà II hi va un abisme. Per entendre-ho, és imprescindible situar-nos en el context històric. El mateix temps que Joanot Colom, el nostre insigne agermanat, lluitava per les llibertats de Mallorca, mentre Tomàs Moro publicava *Utopia* i Erasme l'*Elogi de la Fol·lia*, Luter enllestia la Reforma i provocava la contestació de la Contrareforma. Tot plegat condicionaria Trento i

faria atiar les flames d'una major religiositat, amb una exacerbació d'espiritualitat extrema, multiplicant les experiències místiques i visionàries! Es crearen noves devocions com la del Corpus, tràfic de relíquies, multiplicació de beatificacions... Els miracles estaven a l'ordre del dia! Es va imposar una visió del món pessimista marcada per l'omnipresència del pecat. Qualsevol pensador que no s'adaptàs als esquemes era digne del foc etern! Amb aquesta concepció, va començar una fase de màxima repressió, a la recerca de blasfems, heretges i bruixes. El fonamentalisme va aixecar gabinets de tortura i fogueres purificadores. Quines pàgines més lamentables de la història! Els qui varen rebre el mandat de no jutjar si no volien ser jutjats constituïen tribunals i, per a més ignomínia, els anomenaven sants! Com era possible que els seguidors d'un condemnat a mort aplicassin la pena de mort?

De Trento al Vaticà II, hem passat del recolliment interior, entorn del dolor, a l'expansió exterior, orientada al gaudi. Tota una revolució! La meva generació ha viscut els dos mons que representen els dos concilis. El que fomenta la contemplació i el que estimula la participació. El que alimenta les privacions i el que reclama més compromís social. Trento fa bandera de l'exhibició del dolor, dels estigmes, del cilicis i de la mortificació. El Vaticà II recobra el Crist savi que alligona els doctors, el rebel que es revolta contra els especuladors del temple, el metge que guareix els malalts, el líder aclamat a Jerusalem, el Crist de les Benaurances, el que discerneix i separa clarament la religió de la política...

També el Vaticà II posà les bases d'una renovada relació entre l'Església i la cultura, sota el signe de l'obertura. En la constitució pastoral *Gaudium et spes*, els pares conciliars subratllaren la importància

de la literatura i de les arts. Joan XXIII va escriure que tenim necessitat de bellesa per no caure en la desesperança. La bellesa, com la veritat, posa alegria en el cor dels homes i uneix les generacions i fa que es comuniquin des de l'admiració a través dels segles.

Aquí mateix, en aquest convent, Miquel Barceló va esculpir el retaule de la Mareddedéu del Repòs, el de Sant Isidre, el de la Mareddedéu dels Socors i començà el les Ànimes i el de la Immaculada Concepció. D'això, fa 333 anys! Avui, un altre Miquel Barceló enllesteix, a la Seu de Palma, una visió del Crist que dona menjar, pans i peixos, a la multitud que vol escoltar la seva poesia. No sé si la idea és seva, del recordat Teodor Òbeda o d'ambdós, però benhaja l'elecció d'un tema distant del patiment. Com així el cristianisme s'ha simbolitzat no en la figura del Crist viu, sinó en el seu patíbul? Ja en el primer d'aquests pregons, l'any 1958, Bernat Vidal i Tomàs explicava com "la creu, instrument d'ignomínia, era mirada amb repugnància pels primers cristians". També, amb la seva genial folia poètica, ho va fer veure Miquel Bauçà: "no sóc el primer en observar el mal gust de l'episodi de la crucifixió". Posau-me a la llista de Vidal i de Bauçà. I a la d'un altre poeta, republicà en la mateixa accepció cristiana, és a dir, en el sentit fraternal de la igualtat entre les persones. Antonio Machado està enterrat al port català de Cotlliure, on va patir l'exili, davant la mar sobre la qual volia cantar al "seu" Jesús:

*Cantar de la tierra mía
que echa flores
al Jesús de la agonía
y es la fe de mis mayores.
¡Oh!, ¡no eres tu mi cantar!
¡No puedo cantar, ni quiero
a ese Jesús del madero
sino al que anduvo en la mar!*

He posat l'accent sobre la llargària i la intensitat d'aquest període, entre el dimecres de Cendra i el diumenge de Pasqua. He destacat els canvis litúrgics i mostrat els dos mons que la meva generació ha viscut: el de Trento i el del Vaticà II. Tot aquest desvesall, tot aquest circumloqui, l'he entrunyellat per abominar del dolor i defensar l'amor! La mortificació, com diu el mateix nom, no és altra cosa que un suïcidi parcial d'un sadisme gens refinat i jo vull reivindicar la vida!

Bona gent felanitxera, s'acosten dies de reflexió. És bo retre tribut d'enyorança als qui ens precediren i recordar-ne el llegat, però no oblideu els qui ens acompanyen. Les obres de misericòrdia són actes d'amor. El món ofereix oportunitats a rompre per fer-nos solidaris amb causes justes i nobles a favor de les persones desvalgudes. Som una gent amb seny de bèstia vella, però tenim massa pudor de despullar el nostre cor. Suposam que els sentiments s'endevinen i no és així sempre. A les cerimònies ens conviden a donar-nos la pau. Jo vull incitar-vos a donar-vos l'amor. Quant de temps fa que no heu dit als vostres fills, parelles, germans o pares que els estimau? Si hi ha un temps adequat per fer-ho, aquest és Pasqua. No debades celebrem aquell manament nou: estimau-vos els uns als altres, com jo he fet. Recordau també el pensament de Ramon Llull:

Qui no viu no estima!

Qui no estima no viu!

Viviu i estimau! Aquest diumenge, com mana la tradició, penjarem brots d'olivera a les balconades. Dedicarem un dolç record a 414 màrtirs felanitxers. I, lluny de mortificar-mos, esperarem amb alegria el diumenge de Glòria, menjarem panades, passejarem amb el pasdoble de la freixura, escoltarem música a

s'Arraval i, sobretot, direm a les persones que estimam que les estimam! I, en haver passat festes, continuarem col·laborant en el progrés del nostre poble. I, solidàriament, farem que Felanitx floreixi i estigui, com la dita, “més content que un Pasco”.

Per molts d'anys, amb salut, amor, pau, alegria i llibertat! Glòria! Al·leluia! Amén!

Bartomeu Mestre i Sureda, *Balutxo*

